

The title 'Refomessie' is written in a black, cursive, hand-drawn font. The letters are thick and have a slightly irregular, artistic feel. The word is arranged in two lines: 'Refo' on the top line and 'messie' on the bottom line. The letters are set against a white background that has a dashed border, giving it the appearance of a sticker or a piece of paper. The background of the entire page is a light gray color with a repeating pattern of white, stylized, interlocking loops that resemble a chain-link fence or a decorative lattice. The overall aesthetic is clean and modern, with a touch of hand-drawn charm.

Refomessie

Annemarie van Heijningen-Steenbergen

Zesde druk

Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council® (FSC®) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid. Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

De namen in dit boek zijn gefingeerd.

ISBN 978 90 239 2856 0
NUR 402

Ontwerp omslag: Reprovinci.nl
Ontwerp binnenwerk: Anton Sinke, www.antonsinke.nl
Foto pagina 9: Ruben Timman
Foto auteur omslag: Dik Nicolai

Zesde druk 2016

© 2015 Uitgeverij Boekencentrum, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden

www.uitgeverijboekencentrum.nl

Bij de titel

Ik ben een refomeisje. Mijn grootouders gingen naar de Oud Gereformeerde Gemeenten en de Gereformeerde Gemeenten in Nederland. Mijn ouders zijn lid van de Gereformeerde Gemeenten. De psalmen uit 1773 leerde ik al vroeg van buiten. Tijdschriften als *De Vriend van oud en jong*, *De Saambinder* en *Standvastig* rolden met regelmaat bij ons door de brievenbus. Het was fijn om een refomeisje te zijn, tussen veel andere reformatorische mensen. Veilig. Beschermd. Doordrongen van 'het ene nodige'.

Vanaf mijn zeventiende werd mijn wereld groter. Ik gluurde voorzichtig over kerkmuren. Het etiket 'refomeisje' peuterde ik los. Ik noemde mezelf christen, zonder bijvoeglijk naamwoord. Er volgt een doodgewoon verhaal, van huisje-boompje-beestje. Van auto, man en kindjes. Niets bijzonders aan. 'Dit is het leven,' dacht ik. 'We zijn gesetteld.' Een domme gedachte. Was het me vroeger niet ingeprent: dat de mens wikt, maar God beschikt?

De weg leidde tamelijk onverwacht naar Groningen. Vaarwel, Biblebelt. Dit is Groningen, de provincie van de krimpende kerken. Dit is Groningen, de provincie van de vrijzinnigheid. Tot voor kort wist ik niet wat dat was, vrijzinnigheid. Ik begrijp het nog steeds niet erg goed. Het moet te maken hebben met kerken waar het simpele geloof in de Bijbel de mensen stelselmatig wordt ontnomen. Kijk, was ik op de Biblebelt voor veel mensen *licht*, in deze context blijk ik ineens *zwaar* te zijn. Het etiket dat ik jaren geleden achter me liet, is mij weer opgeplakt. Want hier, in Groningen, ben ik opnieuw een refomeisje.

Inleiding

Nest bevuilden?

‘Ga jij ook zo’n boek schrijven waarin je je eigen nest bevuilt?’ Een vraag die mij met regelmaat werd gesteld. ‘Nee,’ zei ik dan kort, ‘met dit boek heb ik andere intenties.’

Nestwarmte

Ik heb de warmte gekend van het bevindelijke nest. De saamhorigheid van het zingen rond het orgel. Het discussiëren op de jeugdvereniging over dingen die er werkelijk toe doen. De vanzelfsprekendheid waarmee je met z’n allen naar de kerk ging. Herinneringen waarvan mijn hart nog altijd sneller gaat kloppen. Mijn ouders, die dit nest trouw zijn gebleven, vertellen regelmatig over die onderlinge warmte. Ik hoor over verbondenheid en meeleven. Over duizenden kaarten die jaarlijks naar elkaar worden gestuurd. Over sociale netwerken die worden opgezet wanneer iemand in de problemen zit. Over koken voor jonge weduwnaars. Over waken bij eenzame stervenden.

Is dit een nest dat het verdient om met woorden beklad te worden?

Niet alles koek en ei

Daarmee is het nog geen nest van voortdurend pais en vree. Waar mensen met elkaar te maken hebben, doen mensen elkaar pijn. Dit is inherent aan ons mens-zijn. In dit boek kom je die pijn tegen. Er klinken vragen tussen de regels door: waarom ging het soms zoals het ging? Vragen, die van dit boek meer

maken dan enkel een autobiografisch verhaal. Vragen, die naar mijn overtuiging ook gesteld mogen worden. Een goed, stevig opgebouwd nest kan immers tegen een stootje.

Vreemde vogel

Ik heb uiteindelijk het nest verlaten. Maar ik ben het niet vergeten. In dit nest heb ik het Leven ontvangen. In dit nest mocht ik het brood eten, de beker drinken, gedenken en geloven. De verbinding blijft, mijn leven lang.

Die verbinding moet de reden zijn dat ik in de pen geklommen ben. Dit boek is geen theologische verhandeling, maar een persoonlijke zoektocht. Geschreven voor wie het lezen wil. Herkenbaar voor mensen die een vergelijkbare weg zijn gegaan. Spiegelend voor mensen die in het nest zijn gebleven.

Ik hoop dat dit boek een bijdrage levert aan het voeren van waardevolle gesprekken tussen mensen. Gesprekken waarbij het ene hart reikt naar het andere.

Uiteindelijk is dit vooral een verhaal van verwondering: God werkt in mensen. En Zijn Geest spreekt ons aan in onze geestelijke moedertaal: de taal van de cultuur waarin we zijn opgegroeid.

Over genade gesproken.

Annemarie

1. Het erf des verbonds

Ik ben geboren op het erf van het verbond en mijn moeder zei dat dit een voorrecht was. Dat wilde ik graag geloven. Stel je voor, dat ik niet geboren was op het erf van het verbond. Dan was ik opgegroeid in de wereld, zonder God of gebod. Dan had ik nooit geweten dat ik een nieuw hart nodig had. Ik moest er niet aan denken.

De wereld, dat waren mensen die leefden alsof God niet bestond. Wij wisten dat God wel bestond. Daarmee waren we niet beter, maar we deden wel beter. Na het eten kwam de Bijbel op tafel. Er stonden veel 'goede boeken' in onze boekenkast. We hadden geen televisie. Wel een radio, maar die was enkel voor het nieuws en de Muzikale Fruitmand. Het was gezellig, als de Muzikale Fruitmand aanstond. Vooral als mijn vader in de stuurhut mee ging fluiten. Mijn vader kon mooi fluiten. Gewoon alleen door zijn lippen smal te maken en te blazen. Het klonk helder en vrolijk. Als ik probeerde of ik ook kon fluiten, kwam er geen geluid. Ik kon wel zingen. De liedjes die te horen waren bij de Muzikale Fruitmand, en de liedjes van onze cassettebandjes, zaten al snel in mijn hoofd. Ik zong ze als ik speelde. Ik zong ze in de winkels. Ik zong ze bij mijn moeder achter op de fiets. Ik zong uit volle borst en met heel mijn hart: *Geen smart meer daar omhoog. God heb ik lief. Daarboven juicht een grote schaar*'.

Zo zag mijn erf van het verbond er dus uit. Wat het precies was, erf van het verbond, wist ik niet. Het had te maken met de doop. Als je gedoopt was, had je een teken en een zegel op je voorhoofd. Niet echt natuurlijk, je kon het niet zien. Maar

het zat er wel. Toen je als baby'tje gedoopt werd, kreeg je water op je voorhoofd. Je kon dat doopwater niet wegwassen. Het bleef er altijd zitten. Dat was juist het wonder. Je was apart gezet. Je mocht je gedoopte voorhoofd aan de Heere laten zien. En je mocht zeggen: 'Heere, hier ben ik. Ik ben apart gezet.' Gedoopt zijn, bidden en in de Bijbel lezen was niet genoeg. Dat deed je met de buitenkant. Het was nodig dat je binnenkant veranderd werd. Je moest een nieuw hart ontvangen. Je moest bekeerd worden. Daarom leerde ik om na mijn avondgebedje nog wat woorden toe te voegen: 'Heere, geef mij alstublieft een nieuw hartje. Want ik heb een boos hartje. Om Jezus' wil, amen.'

Het erf van het verbond had ook alles te maken met *Opent uwe mond*. Dat was Psalm 81:12. Een belangrijke psalm, met de woorden: ... *op mijn trouw verbond, al wat u ontbreekt, schenk Ik zo gij 't smeekt, mild en overvloedig*. 'Als je smeekt om een nieuw hart,' legde mijn moeder uit, 'zal de Heere het je geven. Hij doet wat Hij belooft. Hij is een waarmaker van Zijn woord.' Daarbij keek ze erg beslist. Hoewel ik behalve mijn oma eigenlijk geen bekeerde mensen kende, stelde het me wel enigszins gerust. Want bidden om een nieuw hart deed ik iedere dag. Soms probeerde ik ook echt te sméken. Bekeerd worden was het aller-, allerbelangrijkste in een mensenleven. En onbekeerd sterven het aller-, allerergste. Dan ging je verloren. Dan ging je naar de hel. Daar stokten mijn gedachten. Ik wist één ding zeker: dat mocht met mij niet gebeuren. Nooit.

2. Eén uit een stad, twee uit een geslacht

Op school was niemand bekeerd. We moesten allemaal een nieuw hart krijgen, zei de juf. Dat zou ze vast niet zeggen als er al bekeerde mensen of kinderen op school waren. Wanneer ik in gedachten het rijtje van meesters en jufs langsging, klopte het ook. Meester Paul keek onder het bidden. En echt niet alleen om te kijken of wij keken, soms keek hij ook gewoon naar de spullen op zijn bureau. Juf Josine bad erg kort. Meestal: *O Heer, Die onze Vader zijt, of O Vader, dat Uw liefde ons blijf*. Haar stem klonk daarbij eerbiedig, dat wel. Maar bekeerd, nee, daar maakte zij in de les te veel grapjes voor. Meester Jasper maakte minder grapjes. Ik hoorde dat hij ouderling was. 'Ouderling?' vroeg ik aan mijn vriendinnetje, 'daar moet je toch bekeerd voor zijn?' Ik bekeek hem ineens met andere ogen. Zou hij dan toch...? Het zou wel fijn zijn. Ik hield veel van hem. Juf Christa was zeker niet bekeerd. Ze zei vaak het gedichtje op van *Geef mij Jezus, of ik sterf*, maar ze was kattig en hield er lievelingetjes op na.

Juf Linda had het er vaak over dat de Heere je tranen droogt, als je naar de hemel mag. Ze zei dat Hij dat deed met een heel zacht doekje. Ik zag het voor me, hoe de Heere Jezus mijn tranen zou drogen. Met Zijn ene hand onder mijn kin en met in Zijn andere hand zo'n zachte, gele stofdoek. Ik wist precies hoe Zijn ogen zouden staan, maar dat kon ik niet goed uitleggen. Juf Linda bad dat we de Heere zouden dienen met eenparige schouder. Na het bidden legde ze uit wat dat betekende: de duivel zou er niet tussen passen. Iemand die zo veel over de Heere praatte, was misschien toch bekeerd. Ze had een zwarte trouwjurk aan op haar

bruiloft. Dat was ook een teken. Als je bekeerd was, droeg je zwarte kleren. Omdat je eigenlijk in de rouw was vanwege je zonden.

De handwerkjuf was opgewekt en ernstig tegelijk. Ik vond het leuk om van haar breien, haken en borduren te leren. Af en toe was het rumoerig in haar les. Dan vroeg ze of iemand het aandurfde om voor in de klas een liedje te zingen voor de anderen. 'Zingen jaagt de duivel op de vlucht, wisten jullie dat?' Dan liep een van ons naar voren om te zingen. Een psalm, of een ander christelijk lied. Soms zongen we met z'n allen. Met muziek kon je inderdaad de duivel verjagen. Bij Saul werkte het, toen David voor hem op de harp speelde. En bij ons werkte het ook. De handwerkles werd er een stuk gezelliger door.

Ik dacht niet dat iemand van de kinderen een nieuw hart zou kunnen hebben. Een kind met een nieuw hart zou je zo herkennen. Daar had ik genoeg over gelezen in *Daar zij hun wens verkrijgen*, een boek over bijzondere kinderen die jong stierven. Droevige verhalen, maar ook mooi. Eén meisje richtte zich vlak voor haar sterven op, strekte haar armen uit en riep: 'Christus, mijn Christus, mijn gekruisigde Christus.' Ik moest iets wegslikken, toen ik het las. Deze kinderen hadden in hun leven veel verdriet om hun zonden. Net zoals Marianne uit het boek *Nog één verhaaltje dan*. Dat meisje hilde zelfs op het schoolplein, op de rand van de zandbak, vanwege de slechte dingen die ze deed. Zoiets had ik in het echt nog nooit gezien.

De dominee die we op zondag hoorden was natuurlijk wel bekeerd. Op een dag kwam hij zomaar bij ons langs. De dominee op ons schip. Een kind van God in onze roef. Ik lag al op bed en ik hilde toen ik hem hoorde praten. Er was iemand tastbaar dichtbij die naar de hemel ging als hij stierf. Als ik uit bed zou komen, zou ik hem kunnen aanraken. Het was net of ik daarmee een stukje van de hemel zou kunnen aanraken. Ik hilde tot ik in slaap viel.